

FÖLDTANI KÖZLÖNY

Kiadja

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT.

A választmány megbízásából szerkesztik

SAJÓHELYI FRIGYES és ROTH LAJOS

titkárok.

TARTALOM:

Társulati ügyek: Közgyűlés 1874-ik évi január hó 28-án. — Szakgyűlés 1874-ik évi február hó 11-én. — A bellunói földrengés 1873. évi június 29-én; G. vom Rath után ismerteti Baczoni Albert. — Translajtánia talajszerkezete. B. v. Cotta után közli Sajóhelyi Frigyes. — Titkári közlemények.

Melléklet: A magyarhoni földtani társulat tagjainak névjegyzéke.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Közgyűlés 1874-ik évi január hó 28-án.

Tárgyak: 1. Elnöki jelentés. 2. Titkári jelentés. 3. Jelentés a könyvtár állásáról. 4. Jelentés a pénztár állásáról s az 1874-ik évi költségvetés. 5. Indítványok. 6. A társulati tisztviselők megválasztása.

1. ELNÖKI JELENTÉS

a magyarhoni földtani társulat 1873-ik évi működéséről.

Tisztelt közgyűlés!

Elnöki tisztelnél fogva kötelességemnek tartom, a tisztelt közgyűlést szívélyesen üdvözölve, röviden elősorolni azon,

a társulatot akár szellemi, akár anyagi tekintetben érdeklő ügyeket, illetőleg mozzanatokot, melyek a múlt év január 22-én tartott közgyűlés óta társulatunknak bel- vagy küléletére vonatkozólag végbe mentek.

Ezek közül mindenek előtt azon örvendetes eseményt emelem ki, mely szerint a társulatnak folyton s örvendetes szaporodó tagjaihoz képest nem lévén többé elengedő a nagyméltóságú földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium“ által a társulati tagok számára engedélyezett 200 példány földtani intézeti évkönyv: a nevezett miniszteriumhoz ez ügyben folyamodvány intéztetett, melyre 1873. évi 5701 szám alatt azon örvendetes tartalmú válasz érkezett le a társulathoz, hogy a magyarhoni földtani társulat és a magyar kir. földtani intézet közötti szorosabb viszony tekintetbe vétele s további fenntartása céljából a társulatnak a földtani intézet kiadványai, évenkénti előleges bejelentés után — a tagok létszámához képest — egész 300-ig terjedő példányban engedélyeztetnek.

E jótéteményt társulatunk már ez évben is igénybe vette, a menyinyiben az eddig engedélyezett 200 példány helyett — a tagok jelen létszámához mérten — 260 példányt kért s kapott a már többször említett kiadványokból, mi által tetemes költség kiméltetett meg, miután különben a hiányzó példányokat külön, pénzért kellett volna megszerezni.

Ennélfogva azon indítványt teszem a tisztelt közgyűlés elé, miszerint ezen újlagos kegyért a fent említett nagyméltóságú ministeriumnak közgyűlésileg köszönetet szavazni s ezt a jegyzőkönyvben kifejeztetni szíveskedjék.

Örömmel említem meg azon tényt is, mely szerint a m. kir. főpostahivatalhoz beadott kérvény alapján megengedett, hogy közlönyünk újságjeggyel szállíttathassék az eddigi — költségesebb — szállításmód helyett; mi által évenként szintén bizonyos — ha nem is tekintélyes — összeg takarítatik meg. — Hogy azonban e szállításmód lehetővé váljék, szükséges volt a földtani közlönyt, mely az eddigi évfolyamokban tíz számban jelent meg, — tizenkét számban — a választmányi gyűlési határozatok alapján számonként legalább egy

lvnyi tartalommal — adni ki, mi már a társulat mult év május hó 16-án tartott bizottmányi ülésén az 1873-ik évre nézve is érvényre emeltetett.

Ennek kapcsában egyúttal azt is megemlítem, hogy ugyancsak a már említett s folytatólag a november hó 20-án tartott választmányi gyűlésen határozatba ment át, miszerint a közlöny az eddiginél szebb kiállításban, különösen jobb papiroson jelenjék meg, mi valóban meg is történt, mert a folyó évi I. szám már nem a régi mintájára, hanem ettől különleg eltérő kiállításban jelent meg, illetőleg van nyomtatás alatt.

Midőn az 1873-ik évben előfordult eseményekről szólok, nem lehet hallgatással mellőznöm a bécsi világtárlatot; még pedig annál kevésbbé, mivel társulatunknak is jutott a szerencse, ezen tárlatban kívánalmainak megfelelő sikerrel részt venni.

Már az 1872-ik évi március hó 13-án tartott közgyűlésen volt szerencsém előadni, miszerint a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium a társulat elnökét, Hantken Miksa és Zsigmondy Vilmos urakat az országos kiállítási bizottság tagjai közé sorozván, magát a társulatot fölszólította, hogy testületileg, kiállítási albizottság gyanánt működjék közre. Szerencsém volt továbbá a tisztelt közgyűlést értesíteni, hogy az országos kiállítási bizottmányinak az öszszes iparágakra kiterjedő II. szakosztálya részéről elfogadtatván azon ajánlatom, miszerint a tisztelt társulat a bánya-, kohó- és vasipar- csoportozatra nézve a kiállítási ügyekben közvetítéssel megbizassék, e célból egy: az elnökből, Hantken Miksa, Volny József és Zsigmondy Vilmos urakból álló szűkebb bizottság választatott, mely a társulat nevében azonnal megindította az említett csoportozatra vonatkozó kiállítási ügyek kezelését, s már az említett időben megígértem, hogy ezen bizottság működéséről a tisztelt közgyűlésnek jelentést teendek.

Igéretemet beváltandó, szerencsém van a következőket a tisztelt közgyűlés tudomására hozni.

A fent nevezett tagokból állott szűkebb bizottság mindenekelőtt felhívást intézett az érdekelt vállalkozókhoz s e felhíváshoz az ércbányászatra, valamint a vasiparra és a szén-

bányászatra vonatkozólag a kiállítási módot illetőleg, külföldi tervezetet csatolt. E felhívásnak kiosztására felkértek a kerületi bányakapitány urak, kiknek legbiztosabb tudomásuk volt a kerületükben működő bányavállalkozókról, kik is a hozzájuk intézett felkérésnek teljes készséggel megfelelvén — a beküldött egyzék szerint — csak Magyar- és Erdélyországban 446 felhívást osztottak ki, minek folytán bizony lehet állítani, hogy minden hazai bányavállalkozó magát, személyesen meghívottnak tekinthette.

Ezen általános felhíváson kívül az albizottság még felhívást intézett az egyes kerületekben tartozkodó, tekintélyvel és befolyással bíró szaktársakhoz is, ezeket felszólítván — hogy a magyarhoni földtani társulatot elvállalt kötelezettsége teljesítésében tekintélyükkel, szakismeretükkel hathatósan támogatni sziveskedjenek, kiktől nagyobb számban igen szívélyes és dús tapasztalataikkal válaszok érkeztek.

A felhívásnak eredménye volt, hogy 1872-ik évi július hó 1-én lejárt bejelentési határidőben az albizottsághoz 55 bejelentés érkezett. Időközben az országos kiállítási bizottmány végrehajtó bizottsága a vidéki bizottságok alakítását vitte keresztül, mely vidéki bizottságok ezentúl hivatva voltak a vidékükben levő kiállítók érdekeit részletesen védeni. Ez által megszűnt az országos bizottmány II. szakosztályának, és ezzel az albizottságnak részletes működése is, melyet ez utóbbi azzal fejezett be, hogy körlevéllel a nála jelentkezett kiállítók mind-egyikét — az időközben megállapított bejelentési iv átküldése mellett értesítette, hogy bejelentése az elsőbbség védelme végett a kiállítási végrehajtóbiróságnak elő lett terjesztve.

A fent említett 1872-ik évi közgyűlésnek tett jelentésében szerencsém volt a tisztelt közgyűlést arról is értesíteni, hogy társulatunk a honi kőszénbányavállalkozókat felhívta, miszerint az 1873-ik évi világkiállításon magukat együttesen képviseltessek, miután a m. kir. földtani intézet igazgatója: Hantken Miksa, tagtársunk, ezen együttes kiállítás rendezését elvállalni sziveskedett.

A hazai kőszénbánya vállalkozók teljes készséggel engedtek ezen felhívásnak és nevezett igazgató urat abba a helyzetbe

hozták, miszerint a magyar kőszéntelegek geologiai viszonyait a szakértő világnak oly fényes eredménnyel mutathatta be, hogy társulatunk a szakértő jury által a haladási éremmel díszítettett fel. E fényes eredményért első sorban köszönettel tartozunk azon bányavállalkozóknak, kik készséges beküldéseik által az együttes kiállítást lehetővé tették; legnagyobb mérvben pedig köszönettel tartozunk Hantken Miksa tagtársunknak, ki hő tudományát felhasználván, a kiállítás rendezését aképen vitte keresztül, hogy a tudományos világ fényes elismerését vivta ki magának. Bátor vagyok indítványba hozni, hogy a tisztelt közgyűlés Hantken Miksa úrnak e tekintetbeni fáradozásaiért köszönetet szavazni s e köszönetnek a jegyzőkönyvben kifejezést adni és erről Hantken Miksa tisztelt tagtársunkat jegyzőkönyvi kivonat átküldése mellett értesíteni sziveskedjék.

Az említett haladási érmen kívül társulatunk még a kiállított, eddigi összes munkálataiért az érdem-érmet is nyerte; e szerint tehát társulatunk meglelégedéssel tekinthet viszsza az eredményre, melylyel a világkiállításban részt vett.

Másrésről azonban a világtárlat oka volt annak, hogy társulatunk az 1873-ik évben vidéki vándorszakgyűléseket nem tarthatott. Előre látható lévén, hogy a társulati tagok egy része hivatalosan lesz a tárlaton elfoglalva, más része pedig mint látogató részt fog venni, — már a múlt évi közgyűlésen határozottatott el a vidéki vándorszakgyűléseknek az 1873-ik évben való meg nem tartása.

De ezenkívül az egészségügyi viszonyok szintén általában kedvezők nem lévén, kedvelt hazánkat ugyszólván minden pontján a cholera látogatván meg — nagyobb részvétre számítani úgy sem lehetett volna.

A szakgyűlések, mint az előbbi években is, a m. tudományos akadémia palotájában tartattak meg az előre megállapított sorrendben, s lehet minden túlzás nélkül mondani, hogy általában jól voltak látogatva, még pedig nemcsak a társulat tagjai, hanem még vendégek által is; e szakgyűlések megtartásáról s az ezeken felolvasott értekezések és ismertetések beltartalmáról közlönnyünk folytonosan tudósította az ezen gyűléseken részt nem vett, különösen vidéki tagtársakat is úgy,

hogy ez mintegy közvetítette azon kapcsolatot, mely a vidéki tagtársakat a fővárosiakkal köti össze, e kapcsolat t. i. azon törekvés, hogy társulatunk feladata: az ásványtani — geológiai tudományoknak lehetőleg bő elterjedése és népszerűsítése minél inkább éressék el.

Ezen évben is — mint eddig — élveztük a m. tudományos akadémia vendégszeretetét, melyet jegyzőkönyv útján megköszönni szives kötelességünknek tartanám.

Szerény anyagi helyzetünkhez képest lehetőleg iparkodtunk az idén is valósítani azon célt, melyet társulatunk zászlójára kítűzött s az idén is 400 frtot utalványoztunk némely vidéknek geológiai tanulmányozására; ezek eredményéről tüzetesebben a beérkező tudósítások alapján a közlöny f. é. évfolyama fogja a tisztelt tagtársakat értesíteni.

Hogy a társulat mindinkább közeledik kítűzött célja felé, mutatja azon részvét is, hogy tagtársaink száma évenként tetemesen szaporodik — bár a halál tagtársaink közül a lefolyt évben is többeket elragadott, valamint egy—két kilépés is történt. — Szaporodott pedig nemcsak a rendes tagok száma, — miről általában a titkári jelentésben lesz összehasonlító említés téve, — hanem az alapító s pártoló tagok száma is, miután a múlt közgyűlés óta társulatunkba, mint pártoló tag, az I-ső es. kir. dunagőzhajózási társulat lépett be; alapító tagul pedig a rendes tagok sorából átlépett Kállay Benő főconsul Belgrádon.

A belépett új tagokra nézve azon igen örömdetes körülményt lehetett észre venni, hogy t. i. a tanári karból számos tag épett a társulatba, mire kiváltkép azért kell súlyt fektetni, mivel a tanár urak hivatva vannak a földtan iránti rokonszenvet tanítványaik között terjeszteni, mi által a társulat célját tetemesen mozdíthatják elő.

Az elhalt tagtársak közül kötelességemnek tartom különös kegyelettel megemlíteni Kubinyi Ágoston urat, ki hosszabb évek során át nagyérdemű elnöke volt társulatunknak. Bátorkodom a tisztelt közgyűlést felhívni, hogy ezen általános tiszteletben állott tagtársunk gyászos elhunytá fölött sajnálatát jegyzőkönyvileg kifejezni sziveskedjék.

Bielz Albert és Tóth Ágoston tagtársaink, kik egyszer-

smind választmányi tagok is voltak — s e minőségben társulatunk ügyeinek előmozdításában mindenkor hathatós részt is vettek, tartózkodási helyüket megváltoztatván, megszűntek ugyan választmányi tagok lenni, társulatunk tagjai gyanánt azonban ezen túlra is megmaradtak és azon ígérettel távoztak el, hogy a társulat törekvéseit távollétök dacára is mindig támogatni fogják.

Az 1872-ik évi közgyűlésen szerencsém volt a tisztelt közgyűlést értesíteni, hogy Selmechányára történt kirándulásunk alkalmával ott a társulatnak egy fiókegylete alakult. Nagy örömmel közölhetem a tisztelt közgyűléssel, hogy ezen fiókegylet időközben megszilárdult; már most rendes szaküléseket tart, melyeken a tagok részéről előadások tartatnak és különösen Selmechánya vidéke geológiai viszonyainak részletes tanulmányozása lévén e fiókegyletnek főcélja, e tekintetben munkásságukat már megkezdették és illetőleg folytatják.

A társulati közlönyre — a pénzügyministerium rendelete alapján — a már a múlt évben is előfizető m. kir. bányagazgatóságok s a bánya — s kohóhivatalok ez évben is rendes előfizetőink maradtak. Hasonlóképp fenmaradt az öszszműködési törekvés a könyvtárt illetőleg is, a menynyiben különösen a társulattal csereviszonyban álló helybeli és vidéki, illetőleg külföldi társulatok és intézetek részben igen becses munkálatai által ez is tetemesen gyarapodott, mint ez a könyvtár állásáról szóló jelentésből ki fog tűnni.

Ezzel elnöki tisztemnek a lefolyt társulati évre nézve eleget téve, még csak azt bátorkodom a tisztelt közgyűlés tudomására hozni, hogy miután a mai nappal a társulati tisztviselők hivatalkodásának ideje lejárt, mind magam, mind a társulat többi tisztviselőjének nevében őszinte köszönetet mondok a tisztelt közgyűlésnek a bennünk vetett bizalomért, és ezzel hivatalos állásunkról visszalépve, a hivatalok betöltésének jogát a tisztelt közgyűlés kezeibe tesszük le. Felkérem a tisztelt közgyűlést: méltóztassék az így megirtült tisztviselői állások s választmányi tagok helyeit betölteni, s e célra a társulati alapszabályok értelmében titkos szavazás útján intézkedni.

Budapest 1874. január 28-án.

Reitz Frigyes
társ. elnök